
TYÖ-JA ELINKEINOMINISTERIÖ
KIMMO RUTH
EEVA VARTIO

**Lausunto luonnoksesta hallituksen esityksestä esitykseksi eduskunnalle
työttömyysturva- ja vuorotteluvapaalain toimeenpanon järjestämistä koskevaksi
laiksi**

Yleistä

Työ- ja elinkeinohallinnon henkilöstöliitto THHL ry:ssä on lausunnolla olevaa lakiesitystä käsitelty mm. hallituksen ja luottamusmiesverkoston kanssa, jotka puolestaan ovat puineet esitystä TE-toimistoissaan. Koosteessa pohdintoja ja kysymyksenasetteluja kentältä.

THHL:n mielestä lähtökohtaisesti hyvää on se, että lakiesitystä ja työttömyysturvatehtävien siirtoa valmistellessa on ollut tavoitteena prosessien yksinkertaistaminen ja työttömyysasioiden ja -etuuksien käsittelyaikojen nopeuttaminen sekä päätösten yhtenäistäminen.

Luonnokseen kootut ratkaisut sen sijaan antavat sen vaikutelman, että etenkin TE-toimistoissa tavoiteltu asiantuntijaresurssien vapauttaminen peruspalveluun, asiakaspalvelun face to face-palveluun ja asiakkaiden työllistämisen tehostamistehtäviin, ei toteudu. TE-toimistoille jää edelleen viranomaisvaltaan kuuluvia lausunnonantoja sekä uutena lausunnonantojen tilalle erilaisia ilmoitusten antovelvoitteita maksajille eli Kelalle ja työttömyyskassoille. Ei siis poistu aidosti muuta kuin päätösvaltaa, mutta tilalle tulee paljon muuta ja kokonaistyömäärä tulee näin pysymään jotakuinkin nykytasolla ellei jopa lisäännä.

Lakiesityksessä ei mielestämme ole riittävästi vielä huomioitu TEM:ssä valmisteilla olevien työllisyyden kuntakokeilujen suhdetta kokonaisuuteen. ”Yksi toimija” eli todellisuudessa ilmeisesti noin 30 lisätoimijaa prosessiin. Myös lakiesityksen viittaukset kuntakokeilun vaikutuksesta työttömyysturva-asioiden hoidossa on jäänyt ohueksi. Maininta tehtävien päätösvalan siirrosta kuntakokeiluvaiheessa jopa selkiyttäisi toimeenpanoa, jää perustelematta.

Vaikuttaa siltä, että hyvistä aikeista huolimatta monet prosessit pirstaloituvat entistä enemmän ja eri toimijoiden ristikkäisen tiedon välittämisen ja asiakkaiden

työttömyysturvan päätöksentekoon liittyvä tasavertaisuus saattaa heikentyä.

Asiakkaan näkökulmasta ja myös eri toimijoiden erityisesti maksajien kannalta haasteellisinta on kyetä antamaan riittävän selkeää neuvontaa siitä, miten ja minkä tahon kanssa asiakkaan tulee missäkin asiassa toimia. Lakiesityksen malli on todennäköisesti asiakkailla vaikeasti hahmotettavissa.

Työttömyysturva

- Työnhaun aloittaminen ja työttömyysturvan käsittely ei käynnisty samanaikaisesti.
 - o Viivästyttää työttömyysetuuden maksamista, kun käsittely alkaa hakemusten saavuttua etuuden maksajalle.
- TE-toimistossa ei enää pääsääntöisesti tehdä työttömyysturvalausuntoja
 - o Esim. TE-toimisto ei enää antaisi typo-lausuntoa siitä, onko työllistymistä edistävään palveluun osallistumisesta sovittu työllistymissuunnitelmassa tai sitä korvaavassa suunnitelmassa.
 - o Vastaava tieto kuitenkin sisältyisi uuteen TE-toimiston ilmoitukseen työllistymistä edistävään palveluun osallistumisesta. Ei siis enää tehdä lausuntoa, mutta annetaan samoista tiedoista ilmoitus maksajalle. TE-toimistojen työ ei vähene.
 - o **Maksaja KELA tai työttömyyskassa ratkaisee voidaanko työttömyysetuutta maksaa.**
 - o **Lisäksi nyt esitetty malli saattaa vaikeuttaa asiakkaan sitoutumista palveluun, jollei tiedä onko toimeentulo turvattu myös työllistämistä edistävään palveluun osallistuessa.**
- Maksaja vastaisi lähes koko työttömyysturva-asian käsittelystä ja ratkaisemisesta. Seuraako tästä entistä enemmän sisällön kirjavuutta ja onko virhearviointien riski suurempi uudessa mallissa? KELA on alueilla, mutta työttömyyskassat pääasiallisesti Helsingissä – mikä voi myös vaikuttaa ratkaisun tarkastelun tulokulmaan.
- Sanktiolausunnot/moitittavan menettelyn käsittelyt jäävät edelleen TE-toimistoihin virkavastuulla hoidettaviksi ja tekijät ovat näin myös oikeudellisessa vastuussa tekemästään. Nämä juuri vievät paljon aikaa sekä lausunnon valmistelu- ja päätösvaiheessa että usein myös lausunnon jälkeen, kun asiakas haluaa tarkempia perusteluita päätökseen jne.
 - o Perustaltaan kuitenkin työttömyysturvaseuraamusten keskittäminen viranmaistyöksi on järkevää ratkaisujen yhdenmukaisuuden parantamiseksi ja asiakkaiden yhdenvertaisuuden kannalta ja käsittelyaikojen tasavertaisuuden toteutumisessa.
- Työvoimakoulutukseen hakeutumiseen liittyen esimerkki-ongelma:
 - o Hakijalla on tilanne, jossa asiakasjärjestelmässämme ei ole pohjatietoja hakijasta, vain hakijan itse täyttämä sähköinen hakemus typo-koulutukseen.

- Etuuden saamisen selvittämiseksi, työnhakijan tulisi ehdotuksen mukaan laittaa työnhaku voimaan ja selvittää statuksensa kahdelle eri taholle (toimittaa tarvittavat pohjatiedot niin TE-toimistoon kuin maksajallekin).
 - Työnhaku aktivoitaisiin TE-toimistossa ja maksaja ilmoittaisi TE-toimistoon, mikä henkilön status on. Tämä vaikuttaa niin asiakkaan toimeentuloon kuin myös valintakriteereihin (tieto tulisi olla JO hakuvaiheessa). Työvoimakoulutukseen ei ole ensisijaisesti tarkoituksenmukaista valita henkilöitä, jotka esim. ovat jo yritystoiminnassa työllistyviä tai päätoimista opiskelijoita.
 - Tällaisissa tapauksissa nykykäytäntönä on ollut toimiston sisällä nopeuttaa asian käsittelyä statuksen selvittämiseksi, että tieto valintoja tehdessä olisi jo valmiina. Tämä ei liene mahdollista tulevan esityksen myötä, koska toimimme eri organisaatioissa.
 - Lausuntojenanto palveluissa olostä siirtyy maksajalle. **Seuraamusten asettaminen TE-toimistossa edellyttää lähes ajantasaista tietoa hakijan palveluissa olostä.** Tämä siksi, koska eräissä palveluissa olo vaikuttaa asiakkaan velvollisuuteen esim. vastaanottaa työtä, aloittaa yritystoiminta, aloittaa opinnot jne. Jos ajantasaisen tiedon saaminen maksajalta TE-toimistoon puuttuu, asiakas voi saada turhia selvityspyyntöjä.
- **Omaehtoisen koulutuksen tuessa edestakainen viestintä TE-toimiston ja maksajan välillä lisääntyy.**
 - Koulutuksen etenemistä seuraa maksaja, joka ilmoittaa TE-toimistolle, mikäli opinnot eivät etene.
 - TE-toimisto sopii työnhakijan kanssa opintojen etenemisen ilmoittamisesta maksajalle. Jos opinnot eivät etene, niin maksaja ilmoittaa asiasta TE-toimistolle.
 - TE-toimisto tutkii miksi opinnot eivät etene ja mihin saakka etenivät ja antaa asiasta ilmoituksen/lakkautuslausunnon. Käsittely venyy.
 - **Omaehtoisen opiskelun tuella opiskelevien ohjaus?**
 - Lain mukaan työnhaku pitää olla voimassa opintojen ajan, jolloin asiakkaat ovat työnhakijoina TE-toimistoissa.
 - Mikä on TE-toimistojen rooli opiskelijoiden ohjaamisessa? Asiakaspalvelun kannalta olisi tärkeätä, että sama taho huolehtisi opintojen aikaisesta ohjaamisesta ja tekisi päätökset siitä, jos opinnot eivät etene. Tällä varmistettaisiin opiskelijan/asiakkaan oikeat ohjeet kuinka edetä opintojen kanssa niin, että saa opinnot suoritettua tuen keskeytymättä.
 - **Valmennusten ja kokeilujen keskeytys on mainittuna, muttei oteta kantaa siihen, kenelle kuuluu työvoimakoulutuksen keskeyttäminen.** Omaehtoisen osalta prosessi on avattu.
 - **Miten opintojen seuranta toteutuu, kun asiakkaan ansiosidonnainen loppuu ja siirtyy työmarkkinatuella eli seuranta vaihtuu kesken opintojen työttömyyskassalta Kelalle?**
 - **Määräaikaislausunnot jäävät edelleen TE-toimistoille, mutta lausunnonannon keskittäminen on kaksitahoinen:**

- On mahdollista, että lausunnot yhdenmukaistuvat.
 - Toisaalta lausumisaika ei tule lyhenemään, koska lausuntoja valtakunnallisesti on paljon.
 - Toki asiaan vaikuttaa se, onko kyse lähinnä hallinnollisesta keskittämisestä.
 - Tehtäviä hoidetaan etänä nykyäänkin.
- Vaikuttaa siltä, että työttömyysturva-asioiden käsittely todennäköisesti hidastuu.
- Miten saadaan eri toimijoiden välinen tiedonkulku toimimaan,
 - Miten asiakas tietää mikä taho ja missä järjestyksessä hänen asiaansa käsittelee? Ilmoitustahot lisääntyvät.
 - Toimivalta-alueiden rajapinta tulee tarkentaa selkeästi.
 Voi syntyä tilanteita, joissa samalla asiakkaalla on käsittelyssä asioita, joissa toimivaltaa on sekä TE-toimistolla että maksajalla ja toisen päätöksellä on vaikutusta toisen päätökseen.
- Valitustilanteissa maksaja ei pyydä asiasta lausuntoa TE-toimistolta, vaan ratkaisee asian itse. Millä tiedoilla maksaja ratkaisunsa tekee? Tekeekö maksaja kaikissa valitustilanteissa valittajan pyytämän ratkaisun?

Vuorotteluvapaa

Vuorotteluvapaan myöntämisessä tulee maksajalle paljon selvitettävää sijaisen kelpoisuuden suhteen. **Miten näissä linjaukset tehdään? Selvittääkö sekä maksaja että TE-toimisto kelpoisuutta ja jos, niin tehdään tuplatyötä?**

Uusien toimijoiden perehdyttämien

- **Miten hoidetaan maksajien perehdyttäminen uusiin tehtäviin?**
- Kaikki työttömyysturva-asioiden tulkintaan liittyvät asiat eivät aukea työttömyysturvalaista ja soveltamisohjeista.
 - TE-toimistoissa on pitkäaikaista kokemuksen kautta tullutta tietoa etenkin työttömyysturva-asiantuntijoilla. **Miten varmistetaan asiakkaiden yhdenvertaisuus päätöksenteossa?**
 - Työttömyysetuuden maksaja vastaisi sille siirtyvän työttömyysturvaetuuden saamisen edellytyksiä koskevasta neuvonnasta. Sinällään luonnollista ja näin pitää ollakin, mutta onko siihen riittävää osaamista?
 Suurin osa hoitanee informoinnin joko nettisivuillaan tai suoraan sähköisellä viestinnällä työttömälle. Jos asiakas ei kertakaikkiaan ymmärrä saamaansa informaatiota, kuka miten selvittää... Tiedämme, että iso osa asiakkaista tarvitsee perusteellisemmän ja selkokielisten ohjeistuksen. Tämä lienee todellisuutta myös siirtymäkauden jälkeisenä aikana.

Taloudellisuus / kustannukset

Henkilöstöön ja tietojärjestelmiin liittyvien kustannusten on arvioitu kasvavan merkittävästi. Mitä taloudellista etua uudistuksella tavoitellaan? TE-toimistoissa työtä on tehty 130 htv:n työmäärällä ja kustannuksiltaan 6,8 m€ HE:n mukaan KELA ja työttömyyskassat arvioivat htv-tarpeikseen yhteensä 245 htv:tta ja toimintamenomäärärahan tarpeeksi 16 m€.

- Eikö resursseja voisi siirtää TE-toimistoille työttömyysturva-asioiden hoidon kehittämiseen? TE-toimistoissa on valmiiksi osaava henkilöstö.
 - o Jos keskittämistarpeen syyksi on katsottu se, että osassa toimistoja käsittelyajat ovat pitkittyneet, on hyvä huomioida sekin, että etenkin näissä TE-toimistoissa on ollut paljon määräaikaisia työntekijöitä, mikä osaltaan on vaikuttanut ruuhkautumiseen.
 - o Valtakunnallinen yhdenvertaisuus ja kustannustehokkuus olisi mahdollista saavuttaa työttömyysturvatehtävien hallinnollisella keskittämällä esim. johonkin TE-toimistoon. Tehtäviä voisi hoitaa eri puolilla maata, jolloin ns. paikallinen tuntemus esim. työntajista ja työtilanteista jne. mahdollistuisi päätöksenteon taustalla. Tällä on merkitystä. Mitä etäämmällä asiakkaasta päätöksenteko on, sitä kasvottomampaa on ison toimijan sähköisen muurin taakse jäävä palvelu.
- **Hallinnollinen yksikkö ei olisi paikkakuntasidonnainen. Se käsittelee monipaikkaisesti ja paikkakuntariippumattomasti kaikkien työ- ja elinkeinotoimistojen työttömyysturvalaissa säädetyt TE-toimistoille jäävät tehtävät.**
- Se myös päättäisi valmennuksen ja kokeilun keskeyttämisestä JTYPL:n nojalla ja selvittäisi omaehtoisen opiskelun työttömyysetuudella tukemisen edellytyksiä, kuten opintojen keskeytymisiä ja seurantaa.
- Lausuntojen ja selvityspyyntöjen keskittäminen yhteen TE-toimistoon tai yksikköön.
 - o Lausuntoa ja selvityspyyntöä ei voi tehdä sama henkilö – jääviys on huomioitava.
 - o Seurauksena asioiden ylimääräistä siirtoa edestakaisin, asiakkaan odottaessa ratkaisua.

Haparointia arvioinnissa

HE:ssä arvio siitä, että tehtävien siirto etuuden maksajille mahdollisesti nopeuttaisi sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnalle ja vakuutusosikeudelle tehtyjen valitusten käsittelyä, ei tunnu todennäköiseltä.

Joissakin tilanteissa (yritysjäyryttä, opiskelua ja vuorotteluvapaata koskevat päätökset)

työttömyysetuuden maksajan ei enää tarvitsisi pyytää TE-toimistolta lausuntoa valitusasiaan. Tämä ei kuitenkaan nopeuta asian käsittelyä SAMU:ssa. Maksajan prosessi sen sijaan yksinkertaistuu.

Hyvää esityksessä:

- **TE-henkilöstölle ei ole tulossa pakkosiirtoja.** Toisaalta tulee olla mahdollisuus ja saada tukea halutessaan hakeutua maksajan palvelukseen, johon rekrytointiin maksajilla ilmeisesti on kiinnostusta. Osa työttömyysturva-asiantuntijoista haluaa jatkossakin tehdä juuri sitä työtä. Olennaista on, että kaikki työttömyysturva-asiantuntijavaranto on käytössä.
- **Yrittäjyyden ja opiskelun tutkimisen siirtyminen maksajalle on hyvä.**
 - o TE-toimiston ja maksajien työnjako on syytä selkeämmin määritellä.

Edelleen pohdittavaa:

- **Uudistuksen myötä syntyy tarvetta uudentlaiselle/-suuntaiselle tietojen vaihdolle.**
 - o Miten tämä toteutuu laadukkaasti ja joustavasti?
- **Miten varmistetaan, että TE-toimistoissa mahdollisesti vapautuvat resurssit aidosti suunnataan erityisesti perustehtäviä hoitavien (työllistymistä ja osaavan työvoiman saatavuutta tukevien palveluiden) virkailijoiden tehtäviin pysyvästi?**
- **Milloin tämä toteutuu?**
- **Miten ilmoitetaan maksajalle palkkatuetun työn alkamisesta ja velvoitteista?**

LOPUKSI

Onko nyt lain voimaantulon jälkeen siirtymävaiheessa TE-toimistojen henkilöstölle kaatumassa koulutus- ja perehdyttämisvastuuta, kuten kävi aiemmissa kuntakoikeiluissa? Näin ei saa käydä. Tämä vastuu tulee sopia valmiiksi ja hoitaa riittävä perehdytys ennen uudistuksen toteutumista.

Tällä hetkellä palveluissa ollessaan asiakkaan asioita hoidetaan TE-toimistoissa. Palveluntuottajan ja TE-toimiston yhteistyö on koordinoitua. Muutos aiheuttaa sen, että asiakkaan tulee ilmoittaa joitakin asioita suoraan maksajalle (esim. omaehtoiset opinnot: poissaolot ja keskeytykset) ja jotain tietoja TE-toimistolle (koulutukset, valmennukset: eteneminen, keskeytys). Haasteellista asiakkaan kannalta. Vaikeasti hahmotettava kokonaisuus, jossa väärin tai puutteellisesti toimineelle voi seurauksena olla työttömyysturvan viivästyminen tai keskeyttäminen. Onko tällaisessa tilanteessa asiakas väärässä? Vai onko kenties virhe siellä, minne kuuluu informointivastuu prosessin asioiden ja asiakasta velvoittavien toimenpiteiden jakautumisesta eri toimijoiden välillä.

Kiitos siitä, että olemme saaneet mahdollisuuden lausua näkemyksemme TE-toimistojen arjen tekijöiden tuntemusten pohjalta. Olemme muutoksessa mukana ja toivomme, että uudistukseen tulevia asioita vielä ennen lopullista hallituksen esitystä vielä jalostetaan.

Yhteistyöterveisin.
THHL ry
psta

EIJA TUUTTI
Eija Tuutti
puheenjohtaja